

الهيات اسلامي ونظريه اجتماعي

آيا اديان هم مي توانند در چارچوب نظريه اجتماعي ديني خود طرح اجتماعي خود را با ديگر اديان و مكاتب اصلاحي بشري مقايسه كنند؟

نظريه اجتماعي (social theory) يك چارچوب نظري است كه به مكاتب فكري كمك مي كند تا نحوه مطالعه و تفسير پديده هاي اجتماعي را بر اساس مكتب فكري خود توضيح دهند. اين چارچوب مفهومي به مكاتب كه امضاي خاصي در ساخت جامعه و جامعه مطلوب دارند كمك مي كند كه نقطه تمايز طرح اجتماعي خود با طرح اجتماعي ديگر مكاتب را به جمالي ترين شكل خود به نمايش بگذارند و مسيري پژوهشي را براي توسعه نظامي از دانش هاي اجتماعي بر اساس انديشه خود بنيان بگذارد. بر همين اساس، بايد گفت كه چارچوب مفهومي نظريه اجتماعي مي تواند به نهاد رسمي علم کشورها نيز اين كمك را برساند كه برنامه حمايتي خود از دانشمندان اجتماعي و دانش مدنظر ايشان را صورت بندي و برنامه ريزي كند و از پراكنده كاري در نهاد رسمي دانش جلوگیری كند. بنا بر اين، اين چارچوب مفهومي هم براي برقراري رابطه هاي دروني مكاتب فكري و هم براي سياست گذاري نهاد رسمي دانش چارچوبي بسيار مفيد است.

البته از اين چارچوب مفهومي براي ماموريت هاي جزئي تر هم استفاده مي شود، يعني مثلاً براي مقايسه تمايز فضاي اجتماعي زندگي مجتمع هاي آپارتماني با محله هاي شهري غير آپارتماني، مقايسه تمايز فضاي دوستي در شبكه هاي اجتماعي و فضاهاي حقيقي و... و براي قياس هر آنچه از جوامع كه مي توان آن ها را با هم مقايسه كرد نيز استفاده مي شود، چرا كه اساساً اين چارچوب مفهومي به غرض قابل مطالعه كردن تمايز ساختارهاي اجتماعي با هم، به نحوي كه صرفاً تمايز اقتصادي، يا فرهنگي يا سياسي يا... آن ها مدنظر نباشد، بلكه براي همه آن تمايزها مدنظر باشد، چارچوب مفهومي مفيد و قابلي است.

اما آيا اين مفهوم به درد اديان هم مي خورد؟ يعني آيا اديان هم مي توانند در چارچوب نظريه اجتماعي ديني خود طرح اجتماعي خود را با ديگر اديان و همين طور با مكاتب اصلاحي بشري مقايسه كنند؟ پاسخ به اين سؤال علي القاعده مثبت است و اگر از قابليت فوق الذكر در مطالعات ديني جامعه چندان استفاده نشده است، به دليل ديگري است كه به آن خواهيم پرداخت.

آيا اديان الهي اساساً طرحي براي حيات اجتماعي دارند؟ به تعبير ديگر، شريعت اجتماعي اديان - به خصوص شريعت اسلامي - مجموعه اي از برنامه ها و راهبردها و مسيره هاي است كه سرجمع از يك نظريه

حسين مهديزاده

طلبه درس خارج
و مسئول ميز نظريه اجتماعي
فرهنگستان علوم اسلامي قم

